Дзедзіч

Для Бацькаўшчыны-маці буду йграць.
Янка Купала

Спецыяльны выпуск

Інфармацыйна-аналітычны бюлетэнь ДАК «ДЗЕДЗІЧ» № 3 красавік 2000г.

Даруй нам, Маці-Краіна!

Радзіма! Беларусь! Наша бацькаўшына – маці! Які цяжкі лёс выпаў на Тваю долю! Колькі Табе давялося выпакутаваць, змагацца за шчасце сваіх дзяцей. Колькі раз ворагі прыходзілі да Цябе, каб забіць Тваіх сыноў, а для сваіх гарэмаў набыць новую прыгожую зорку. Але Ты хавала нас у сваіх густых пушчах, паіла крышталньнай вадой сваіх рэк, а ворагі нашы гінулі ў Тваіх балотах, замярзалі ад холаду Тваіх "прывітанняў".

Мы, Твае дзеці–небаракі, выходзілі з лясоў і зноў прастадушна пускалі на Твае прасторы чужынцаў. Ты даравала нам за нашу дзіцячую легкадумнасць і нявопытнасць, бо Ты – нашая Маці.

І вось 14 гадоў таму да нас зноў прыйшла бяда. Але ад гэтага ворага не схавацца ў лесе, і не ўтапіць яго ў балоце. Вораг гэты – самы моцны, самы страшэнны, самы непераможны. І прыйшоў ён надоўга, і пасяліўся ва ўсіх Тваіх куточках, і ад гэтага часу дзеці твае будуць хворыя, а зямля Твая, і рэкі, і азёры – атручанымі.

Даруй нам Маці, калі зможаш, даруй апошні раз, бо мы, Твае неразумныя дзеці нарэшце зразумелі сваю галоўную памылку – **былі мы занадта даверлівымі.** Нам казалі: "Мы навучым вас, беларусаў, як трэба жыць, бо мы лепш ведаем". Мы верылі. Нам казалі: "Мы, вашы старэйшыя браты. Будзем жыць разам". Мы зноў верылі і гублялі свой дом.

Зразумелі мы, што калі б былі гаспадарамі ў сваім доме, то ніколі б расейскія самалёты не растрэльвалі радыёактыўныя воблакі, што ляцелі на Маскву, над Тваім Магілёвам, ніколі не выводзілі б мы сваіх дзяцей на Першамай у тую чорную вясну.

Зразумелі мы і тое, што ў нашай сям'і таксама не без вырадкаў, - тых, хто замоўчваў праўду пра маштабы трагедыі, тых, хто зараз кажа, што не бачыць ніякай радыяцыі і прымушае маладых спецыялістаў губіць здароўе ў Чарнобыльскай зоне. Яны, гэтыя вырадкі, адракліся ад Цябе, Маці, прадаліся ворагам тваім і хочуць знішчыць увогуле род Твой.

Калі зможаш Ты дараваць нам, калі выратуеш ад гэтай бяды, **абяцаем**, што больш не прыйдзецца Цябе клапаціцца за нас. Мы ўжо выраслі, і за гэта Цябе вялікі дзякуй. Цяпер наша чарга. Цяпер мы будзем даглядаць Твае лясы і палі, упрыгожваць Тваю зямлю. Цяпер мы самі будзем сачыць за сваім домам і ратаваць Цябе ад ворагаў, і знешніх, і ўнутраных. Будзем нараджаць і гадаваць сваіх дзяцей, каб заўсёды гучала на нашых родных прасторах Твая мілагучная мова, каб заўсёды была Ты шчаслівая, наша Радзіма, каб не зведала ўжо ніколі такога гора, як у 1986 годзе, і каб заўсёды было каму казаць: «Жыве Беларусь!».

Калі ж нарушым мы гэтую святую клятву і зноў аддамо Цябе на разарванне чужынцам, дык няхай ужо тады не будзе ў нас дзяцей і знікне з Зямлі нешчаслівы беларускі род!

Б. Дэпеша

Бядой запаленае слова

Пасля чарнобыльскай катастрофы экалагічная тэма стала скразной тэмай у сучаснай беларускай літаратуры.

Яна прыйшла нечакана—Бяда. І як не хавайся, не ўцякай, яна ўсё роўна цябе знойдзе, каб пакінуць на вуснах *змярцвелы пацалунак.* Бяда прыходзіць нечакана...

Што ж нас прымушае зноўку і зноўку вяртацца да той страшнай навалы? Боль за нашую Беларусь, жах у вачах дзяцей нашых, спустошаныя хаты на ўскрайку вёсак...

Як жа забыцца і рушыць, калі
Неба і воблакі быццам бы тыя,
Тыя ж прадвеснем лятуць жураўлі,
Тыя ж крыжы на магілах святыя.

Як жа паверыць: жахотай-смугой
Доля сірочая вёсны гартае,
Самай прачорнай, драпежнай смугой
След чалавечы ў палях замятае.

Мікола Мятліцкі.

Літаратура нараджаецца з ціхай радасці: пяшчотнага сонейка, ласкавай усмешкі, а яшчэ яна можа нараджацца з БОЛЮ.

Для некаторых творцаў-літаратараў дзень 26 красавіка стаў момантам трагедыйнага адліку новага часу. Чарнобыльская тэматыка ўвайшла ў творчасць М.Мятліцкага, А.Дударава, С.Законнікава, У.Някляева, С.Сокалава-Воюша, І.Шамякіна, З.Дудзюк, Э.Акуліна і іншых літаратараў-сучаснікаў. *Ці варта ўспамінаць усе імёны?* Боль краіны—боль кожнага з нас.Але ж яднае адно—ніхто не можа застацца раўнадушным. Мы абіраем розныя шляхі: адны—зняверанне, страту веры ва ўсё святое на гэтай зямлі, другія—усведамленне гэтага болю, нараджэнне з ім нанова, каб падтрымаць іншых.

Кут мой забыты, безабаронна
Зорыш нагаслых крыніц вачыма
Некаму ты—
Ачужэлая зона,
Сэрцу майму ты да скону
Радзіма!

М.Мятліцкі.

Праз гэтае сэрца праходзіць вялікі смутак. Творца спрабуе данесці яго да нас. Ці не ў гэтым існасць яго жыцця? Але ж сапраўдных творцаў так мала і нават яны могуць зняверыцца.

Пакутны крык
Дагэтуль зняме́лы
Бязмоўе!
Слова патрапляе ў лёх.
Мо жыў калісь на Беларусі Бог,
Але сканаў
На стручанае глебе.

Вольга Куртаніч.

Сумна вядомы выраз: "Бог сканаў". *А што ж засталося?* Застаўся чалавек, чалавек сам-насам са сваімі праблемамі, якія ачарствеў, прызвычаўся да свайго болю.

Журботныя, трагедыйныя матывы ў пачатку 90-х гг. загучалі ўсё гучней і гучней. Ды й ці маем права на маўчанне? Творца стварае сваю рэальнасць, у якой адпостроўвасцца само жыццё, яго законы.

(Працяг на старонцы 3)

чарнобыльскі ШЛЯХ 2000

МЫ - НАРОД!

З гісторыі аварыі на ЧАЭС

26 красавіка 1986 года ў 1 гадзіну 23 хвіліны на Чарнобыльскай АЭС адбылася аварыя, вынікі якой для Беларусі сталі катастрафічныя. У выніку аварыі ў атмасферу выкінута каля 1 млрд. кюры радыёактыўных рэчываў. З іх 70% выпала на тэрыторыі Беларусі. 23% тэрыторыі Беларусі (13,2% тэрыторыі Брэсцкай вобласці) забруджана цэзіем-137 са шчыльнасцю больш за 1 Кі/км^2. На гэтай тэрыторыі пражывае каля 2 млн. чалавек, з іх 500 тыс. дзяцей.

Замоўчванне інфармацыі аб экалагічным бедстве тагачаснымі ўладамі нанесла насельніцтву ўрон у 5-10 разоў большы, чым ён мог бы быць. Магілёўская радыёактыўная пляма (якая магла быць у некалькі разоў меншай) – гэта вынік штучнага асаджэння радыёнуклідаў на тэрыторыі Беларусі. Гэта была "дапамога" усходняга суседа, калі радыёактыўныя воблакі панесла ў бок Масквы.

Найбольш негатыўны ўплыў аказала і аказвае радыяцыя на дзяцей. У 2-5 разоў дзіцячы арганізм больш актыўна чым дарослы назапашвае радыёнукліды і ў столькі ж разоў радыяцыя аказвае больш шкоднае ўздзеянне на дзяцей чым на дарослых. У выніку ціск на дзяцей радыяцыі ў 4-10 разоў мацнейшы. Каля 70% дзяцей з забруджаных раёнаў маюць радыёактыўнасць вышэй за небяспечны ўзровень.

2000 год – трагічна-сімвалічная дата ў постчарнобыльскі перыяд. На гэты год 50% плутонію-241 ператвырылася ў амерыцый, перыяд паўраспаду якога 24 тыс. год. Амерыцый называюць смертаносным. Ён актыўна наступае з глебы ў расліны альбо ваду, а затым у жывёлы і чалавека. Нават невялікія яго колькасці наносяць значныя пашкоджанні жывому арганізму. Гэта праблема на узроўні дзяржавы нават не ўзнята. Зноў тысячы людзей без інфармацыі, з праблемай адзін на адзін.

Последствия аварии на ЧАЭС

1. Последствия аварии с каждым годом возрастают. Но с каждым годом они все больше замалчиваются и игнорируются.
2. Количество раковых и множество других заболеваний увеличивается. В загрязненных районах только 10 человек из 100 признаны здоровыми. Количество денег на здравоохранение и медицину в лучшем случае остается прежним. Большинство Чернобыльских программ свернуты, приостановлены или недофинансированы. За последние 4 года сегодняшнее руководство страны почти в 8 раз сократило программы по уменьшению последствий Чернобыльской катастрофы.
3. Не полностью выполнена программа отселения населения из зоны с загрязнением свыше 40 Ки/км^2, а уже наблюдается обратное заселение радиоактивной зоны. Что это? Результат экологической неграмотности, попустительства или пропаганды заселения новых (старых) земель? Землю эту можно будет заселять постепенно через 60-300 лет. В Украине все жители выселены с территории, где уровень загрязнения выше 15 Ки/км^2.
4. За последние 7 лет количество населения уменьшилось на 1% в результате превышения смертности над рождаемостью. Продолжительность жизни людей сокращается. Президент говорит, что национальный доход увеличивается, благосостояние населения растет, Чернобыльская проблема – больше не проблема. **Среди факторов демографического угасания – радиоактивный, занимает главное место.**
5. Экономический ущерб от аварии по расчетам специалистов за 1986-2015 гг. превысит 235 млрд. долларов США. Никто не потребовал возмещения ущерба от правопреемника СССР – России.

Обращение

Генеральному Секретарю
Организации Объединенных Наций
Господину Кофи Анану

Обращается к Вам Национальный Исполнительный Комитет ("теневое правительство"), как структурное подразделение, образованное при Верховном Совете Республики Беларусь.

Вам несомненно известно, сколь катастрофические последствия вызвала в Беларуси авария на Чернобыльской АЭС в 1986 году. Белорусский народ более всех испытал на себе последствия чернобыльской катастрофы. Почти четвертая часть населения страны непосредственно пострадала от этой аварии. По официальным оценкам ущерб от последствий чернобыльской катастрофы составляет 235 млрд. долл. США.

На 45-ой сессии Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций 20.09.91г. по обращению СССР, Украины, Беларуси были утверждены первоочередные проекты по смягчению последствий чернобыльской аварии на сумму 746 млн. долл. США. Однако из этой суммы реально выделено лишь около 10 млн. долл. США.

По оценкам специалистов, коллективная доза облучения от радиоактивного загрязнения территории Беларуси, полученная к сегодняшнему моменту ее населением, составляет 2,8 млн. чел./бэр. Произведенные в свое время атомным ведомством оценки ущерба, наносимого облучением здоровью людей, показали, что затраты, связанные с восполнением потери здоровья, составляют 4000 долл. США за один чел./бэр. Отсюда, ущерб, нанесенный здоровью пострадавшего населения Беларуси, составляет 11,2 млрд. долл. США. Годовой же бюджет Республики Беларусь составляет сегодня лишь 1,8 млрд. долл. США, что делает нереальным устранение последствий чернобыльской катастрофы силами самой республики.

В связи с чернобыльской катастрофой в Беларуси грубо нарушены права человека на компенсацию нанесенного ему материального и морального ущерба, а также ущерба здоровью.

Однако ни одна страна мира не сочла нужным поддержать народ Беларуси в этой труднейшей ситуации. Беларусь оставлена один на один с этой жесточайшей трагедией.

Национальный Исполнительный Комитет обращается к Организации Объединенных Наций с требованием защитить народ Беларуси от постигшей ее беды. Беларусь является безъядерной страной. Она не угрожала и не угрожает ни одной стране Мира. Ядерная беда пришла к нам из-за пределов страны. И в этом прямая или косвенная вина лежит на странах "ядерного сообщества", производящих атомные реакторы или эксплуатирующих их.

Мы обращаемся к Вам, уважаемый Генеральный секретарь, с просьбой:

1. Создать под эгидой ООН независимую Международную Комиссию для оценки последствий чернобыльской катастрофы в Беларуси.

2. Поручить Комиссии разработать программу эффективных мер по оказанию Беларуси действенной международной помощи.

3. Поставить на рассмотрение Генеральной Ассамблеи вопрос о компенсации ущерба здоровью населения Республики Беларусь, связанного с аварией на Чернобыльской АЭС в 1986 году.

Со своей стороны Национальный Исполнительный Комитет готов предоставить Комиссии исчерпывающие данные о вызванной чернобыльской аварией тяжелой демографической ситуации, а также предложить кандидатуры независимых и компетентных представителей для участия в работе этой Комиссии.

С уважением,
Председатель Национального
Исполнительного Комитета
Гриб М.И.

Я хачу жыць!

ТЯЖЕЛЫЕ МЕТАЛЛЫ

Тяжелые металлы – элементы с большой атомной массой. При попадании в организм с вдыхаемым воздухом, эти металлы способны вызвать поражение дыхательных путей или даже вызвать гибель организма.

Кроме того, тяжелые металлы попадают в организм человека через желудочно-кишечный тракт вместе с консервированной (в металлических банках) пищей и напитками. Кислые напитки растворяют такие металлы, как сурьма, олово, цинк, которые содержатся в эмали кастрюль, консервных банках и в автоматах с газированной водой.

Бядой запаленае слова

(Працяг. Пачатак на с. 2)

А што ж далей, скажаце вы?
Крыху бязладна! Кажаце: у лоб?
А я стаміўся ў нетрах алегорый
Зарэчча... Курапаты... І Чарнобыль
Спыніце спіс, інакш не дагаворым.

С.Сокалаў-Воюш.

Ярына Берасцейская.

P.S. ***Схіліўшыся над кнігай "След чорнага ветру" я раскопвала чужыя лёсы. Не члены Саюзу Пісьменнікаў, не сябры Т.В.Л. ці Бум-Бам-Літу, гэта пісалі "дзеткі-сведкі ", як сказаў у пасляслоўі да кнігі рэдактар-складальнік В.Якавенка.***

"Чарнобыль насоўваецца сваім крылом на кожнага з нас. На Магілёўшчыне ўжо няма кутка, які б не закранула гэта бяда. Тутэйшая зямля таксама з "чорнымі плямамі". Мне здаецца, што
Чарнобыль у мяне ў крыві
ў прамом і пераносным сэнсе".

Кірыла Крыванос.

"Я думаю, што тысячы людзей, чый лёс крута змяніў Чарнобыль і вымусіў пакінуць Бацькаўшчыну, будуць заўсёды памятаць родную вёску, свой дуб і сваё жыццё да гэтай вялікай скрухі. Не забудуць чарнобыльцы сардэчнага болю, не забывайце і вы, людзі, пра іх. Няхай вас абміне падобнае ліха!"

Вадзім Ціханаў.

"Я разумею ўсе цяжкасці, але не магу зразумець адно: чаму болей за ўсіх пакутуем мы, дзеці. Я хачу жыць і мяркую пасля заканчэння дзевяці класаў паступіць у наш саўгастэхнікум, дзе паспяхова вучацца два мае старэйшыя браты. Хачу лячыць зямлю, вырошчваць хлеб. Мару быць патрэбным людзям, жыць, працаваць на карысць сваёй шматпакутнай Айчыны".

Аляксей Хілько.

"Няма слоў, такіх патрэбых, якія б, трапіўшы ў вушы, зажывілі душэўныя раны многіх тысяч і мільёнаў беларусаў, якіх напаткала бяда.

А боль не затухае. Людзям, якія не зведалі яго, трэба дапамагчы справай: міласэрнасцю, дабрынёй, павагай".

Валерый Баравік.

"Чарнобыль – нацыянальнае бедства, якое трагічна паўплывала на лёсы соцен тысяч людзей. Хіба не так?

Боль наш—Чарнобыль. І не суцешыць яго калейдаскопам чароўных уражанняў ад аздараўленчых вандраванняў па свеце дзяцей з зоны, не суняць абяцаннямі ўрада аб увядзенні дадатковых кампенсацый насельніцтву, не заспакоіць прагнозамі медыцынскай навукі і практыкі".

Аркадзь Палонскі.

"Мы, дзеці, адно толькі – працяг будучыні дарослых. Мы яшчэ не пачалі самастойнага жыцця. Дык чаму ж тады мы больш за ўсіх пакутуем?

Нам хочацца быць здаровымі, а не з'яўляцца на свет з парокамі і захворваннямі, ад якіх рана паміраюць. Мы нікуды не хочам ехаць ад родных мясцін, бо там застаецца тое, чаго мы не бачылі і што адчуваем, — дух нашых продкаў. Мы – дзеці хлебаробаў, і зямля, палітая потам нашых дзядоў і прадзедаў, не адпускае нас ад сябе. Яна нам завешчана. Мы – нашчадкі ўсіх дзівосаў на гэтай зямлі, яе культуры".

Ліля Кавалевіч.

(Працяг на старонцы 4)

Бядой запаленае слова

(Працяг. Пачатак на с. 2)

"За што беларусам у чарговы раз выпала столькі пакут? На чарнобыльскі алтар прыходзіцца аддаваць самае дарагое і непаўторнае: родную хату, калыску, матчыну песню, красу прыроды, душэўны спакой людзей... Каб адказаць, што значыць Чарнобыль у маім лёсе, нічога не трэба гаварыць, толькі паглядзець у вочы маіх бацькоў, аднавяскоўцаў, настаўнікаў. Паглядзець уважліва. Б'юцца ў пакутах сэрцы маіх землякоў, шчыміць на душы ў кожнага з іх, бо няма ім супакаення на хворай зямлі, бо страцілі яны веру ў заўтрашні дзень. А гэта страшна".

Андрэй Бачыла.

"За час хваробы я шмат згубіла, але не меньш і знайшла. Я навучылася спачуваць чужой бядзе. Успамінаецца, напрыклад, маленькі хлапчук і яго маці. Дзіця было амаль беспрытомнае. Здавалася для яго маці жыццё згубіла сэнс. У яе не было слёз, каб аблегчыць боль свайго сэрца. Яна іх выплакала. А вочы такія сумныя... Не трэба было добра ўглядацца, каб прачытаць пытанне: "За што пакутуе мой сынок"? І я часта думаю: за што?..

Як страшна бацькам класці ў магілу сваіх дзяцей!"

Юля Ігнацюк.

"Гудзе экалагічны звон. Трывогаю і болем напоўнены яго гукі. Болем – за нашу зямлю, палітую кіслотнымі дажджамі, за атручаныя хімікатамі рэкі, за неба з азонавымі дзіркамі, за высечаныя лясы... Трывогаю—за будучыню дзяцей і ўнукаў. Гудзе, стогне звон. І самымі горкімі нотамі гучыць у яго гуле Чарнобыль. Гэта катастрофа ўзрушыла ўвесь свет. Урокі Чарнобыля павінны быць асэнсаваны і зразумелы. Толькі тады можна будзе спадзявацца, што падобнае не паўтарыцца."

Наталля Яскевіч.

"Мяне палохае будучыня. Робіцца страшна за сябе, за сваіх аднакласнікаў, за ўсіх знаёмых і незнаёмых. Ненавіта наша пакаленне пакажа, як уздзейнічае радыяцыя. Мы падвопытныя. Не ўсе гэта разумеюць, ды, можа, так і лепш. Але ж мая маці—педыятр, яна працуе ў дзіцячым аддзяленні ЦРБ і часта лечыць наванароджаных. Дзеці нараджаюцца без лёгкіх, з аднакамерным сэрцам, з іншымі мутацыямі."

Настасся Часнакова.

"Ціха шуміць стары вяз над бабулінай хатай. З гэтым шумам знікаюць трывогі, нараджаюцца надзеі. Надзеі, што калі-небудзь здарыцца цуд і вучоныя знойдуць спосаб знішчыць радыяцыю, каб зямля мая зноў стала чыстай, каб людзі без аглядкі жылі тут, не баючыся нічога. Так хочацца думаць, што гэта будзе. Бо я веру ў сілы свайго народа, нязломнага, моцнага духам, які не раз выходзіў з разных выпрабаванняў пераможцам. Перамога ён і цяпер."

Святлана Шаўчук.

"Я засынаю з верай, што заўтра будзе лепш, чым сёння. І ў сне я бачу сваё шчаслівае дзяцінства, дзе мяне нішто не турбуе і дзе я магу, лёгка ўзмахнуўшы рукамі, нібы птушка крыламі, узляцець у неба і ўбачыць зверху нашу родную Беларусь з усёй яе прыгажосцю—зямлю, якую я люблю і буду любіць заўсёды."

Марына Мігдасёва.

(Заканчэнне на старонцы 5)

Радыяцыя і алкаголь

Вакол алкагольных напояў заўсёды ствараліся розныя абсурдныя "тэорыі", якія звычайна мелі адну мэту: прапагандысцкую. Што алкаголь дапамагае пазбавіцца ад радыяцыі — адна з такіх "тэорый". І хаця неаднаразова апраўвяргалі яе, але ўсё-такі абсурдная "тэорыя" працягвае жыць. А нарадзіліся яны яшчэ ў гады вайны, калі ў нас ужо праводзіліся работы па атамнай энергетыцы. Тады, мусіць, невыпадкова і узнік лозунг: "Алкаголь выводзіць радыенукліды". Атамшчыкі хутка ўзялі яго на ўзбраенне. Вынік вельмі дрэнны: у 60-я гады сярод іх было сорак працэнтаў алкаголікаў. Цяпер гэты працэнт павялічыўся. Могуць спіцца і іншыя, хто напалоханы радыяцыяй.

На вялікі жаль гэтаму садзейнічае і сучасная медыцынская навука. Яна прыйшла да глыбока "навуковага" вываду, што чырвоныя віны ва ўмераных дозах карысныя для чалавека і садзейнічаюць хуткаму вывядзенню з арганізма радыёнуклідаў.

Але медыцына на гэтым не спынілася. У чырвоных вінах яна "выявіла" рэчывы, якое як быццам бы паніжае генетычныя наступствы апраменьвання.

У 1991 годзе у кніжных магазінах з'явілася кніга амерыканскага практыка-дыетолага С. Шэнон "Харчаванне у атамным веку". Аўтар даказвае, што ва ўмовах пастаяннага ўздзеяння малых доз радыяцыі неабходна асаблівую ўвагу звярнуць на рацыянальнае харчаванне; на яго думку, трэба ўжываць "жывы" харч — крупы, бабовыя культуры, агародніну, садавіну. Разам з тым, пазбягаць такіх прадуктаў, як белы рафінаваны цукар, мяса, малочныя прадукты.

Аснова здароўя — здаровы спосаб жыцця: правільнае харчаванне, абавязковае ўжыванне малочна-кіслых прадуктаў, рыбы, агародніны і садавіны. Пры недахопе апошніх — прымяняць ундэвіт, пангексавіт, дэкамевіт і іншыя вітаміны групы В і С. Асабліва вясною. А яшчэ — хадзьба, лыжы, рыбалка, умераная праца ў садзе і г. д.

Практыка сведчыць, што ў групе людзей, якія перанеслі хранічную прамянёвую хваробу і дажылі да 70—88 гадоў, пераважна былі тыя, хто добрасумленна выконваў гэтыя парады, не курыў і не прымяняў алкаголю. Мала было сярод іх і людзей з лішняй вагой.

Кандыдат медыцынскіх навук В. Дошчанка пісаў, што алкаголь не паскарае вывядзення з арганізма радыёізатопаў, а як добры растваральнік садзейнічае іх хуткаму паступленню з кішэчніка ў кроў.

Апошнім часам усё больш і больш вучоных на аснове праведзеных эксперыментаў прыходзяць да такой думкі. Паступова разбураецца абсурдная тэорыя пра карысць алкаголю, як тэорыя, якая не мае ніякага навуковага абгрунтавання.

Маланка.

Біягенны фенамен

Дзікам належыць істотная роля ў экасістэмах, забруджаных радыенуклідамі. Звычайна на ўчастках, якія перакапаны гэтымі жывёламі, гама-фон у паўтары-два разы ніжэйшы, чым на суседніх. Тлумачыцца гэтая з'ява тым, што ў першую чаргу яны паядаюць маладыя расліны, іх карані, якія акумулююць шмат радыёнуклідаў, і, па-другое, у сувязі з разбурэннем надглебнага покрыва адбываецца іх вымыванне, пранікненне ў больш глыбокія слаі. Як бачна, дзік з'яўляецца моцным і, мабыць, адзіным біягенным інструментам рэкультывацыі ў натуральных экасістэмах.

Напрошваецца пытанне: як уплываюць дзікі на працэс мінімізацыі наступстваў чарнобыльскай аварыі? Устаноўлена, што адна дарослая жывёліна перакопвае за суткі каля 150 квадратных метраў глебавага покрыва, а за год не менш, чым пяць гектараў. У Палескім запаведніку пражывае 2500-3000 дзікоў. Значыць, на працягу года яны перакопваюць каля пятнаццаці тысяч гектараў. За час, які прайшоў пасля чарнобыльскай аварыі, дзікі "рэкультывавалі" прыкладна 30—40 працэнтаў плошчы сваіх жыццёвых біятопаў.

Яшчэ адзін эфект дзейнасці гэтых "аратых" - важкі ўклад у працэс натуральнага аблясення адкрытых участкаў тэрыторыі. Шчыльны і тоўсты слой надглебавага покрыва на былых сенажацях і палях перашкаджае прарастанню насення дрэўных і кустоўных культур. А пасля "апрацоўкі" тэрыторый дзікамі ствараюцца спрыяльныя ўмовы для росту маладых дрэўцаў. Узнікае пытанне: а ці патрэбна на забруджаных тэрыторыях штучна садзіць лес і рызыкаваць здароўем людзей, калі гэта можа зрабіць сама прырода?

У частцы даследаваных звяроў, асабліва здабытых у раёнах моцнай і сярэдняй забруджанасці, утрыманне радыёнуклідаў бывае вельмі высокім. У асобных дзікоў іх канцэнтрацыя перавышала мільён бекерэляў на кілаграм вагі. Такія жывёлы з'яўляюцца, па сутнасці, жывымі "ядзернымі рэактарамі", хаця знешне выглядаюць абсалютна здаровымі і нават добра ўкормленымі. У той жа час вядома, што адзіная пылінка плутонію, трапіўшы ў лёгкае, абпраменьвае бліжэйшыя ткані арганізма з інтэнсіўнасцю, якая раўняецца прыблізна 800 тысячам мікрарэнтген у гадзіну і можа выклікаць захворванне на рак. Але арганізм звяроў вельмі ўстойлівы да розных змен і хутка адаптуецца нават да радыяцыйнага абпраменьвання і таму ў іх слаба праяўляюцца негатыўныя фактары.

Небяспека радыяцыі для здароўя чалавека даказана вялікай колькасцю фактараў. Аднак адносіны да яе некаторых людзей, у першую чаргу паляўнічых, а пра браканьераў ужо і казаць няма чаго, часам бываюць няправільныя. Спажываецца забруджанае мяса, выкарыстоўваюцца скуры, футра і трафеі — рогі, іклы, чучалы. Часам яны становяцца прадметам гандлю, што вядзе да шырокага распаўсюджвання радыяцыйнага забруджвання.

Каб засцерагчы свае здароўе ад выпраменьвання, людзі павінны не заспакойвацца, а заўсёды памятаць што яно існуе ў нашым сённяшнім жыцці. Што ж датычыцца паляўнічых жывёл, якія жывуць на забруджаных тэрыторыях, асабліва ў Палескім запаведніку, то яны павінны знаходзіцца пад пастаянным кантролем. Відавочна, неабходна перыядычна, адзін раз у тры-чатыры гады, рэгуляваць колькасць відаў, якія дасягнулі высокай шчыльнасці. Гэта зменшыць рызыку ўспышкі небяспечных захворванняў сярод жывёл з аслабленым імунітэтам і іх рассяленне на адносна чыстыя тэрыторыі.

Навукы яшчэ не вядомыя дакладныя наступствы рукатворнай радыяцыі на вольнажывучыя папуляцыі дзікіх жывёл. На жаль, крызісная сітуацыя ў эканоміцы не дае магчымасці працягваць даследаванні ў гэтым кірунку. Хочацца спадзявацца, што ўрадавыя структуры перагледзяць размеркаванне бюджэтных сродкаў і забяспечаць неабходнай фінансавай падтрымкай навуковую работу ў галіне жывёльнага і расліннага свету.

Пётр КОЗЛА

вядучы навуковы супрацоўнік Іститута заалогіі Акадэміі навук Беларусі.

Проблема америция-241 приближается

"Проблема-2000" - завершение первого полураспада плутония-241 и преобразование его в смертоносный америций-241. В 2000 году ничего не подозревающее население как минимум Брагинского района получит еще один "маленький Чернобыль".

Тот факт, что выпавший в основном в Брагинском районе плутоний-241 по истечении 14,4 лет преобразуется в несравнимо более опасный америций-241, является для физиков азбучной истиной.

Но если не считать выступлений пары-тройки учёных, проблема америция остается под занавесом тайны. Власти не решаются заявить о приближающейся катастрофе. Более того, несколько лет назад Александр Лукашенко торжественно и официально объявил о завершении процесса отселения и начала возвращения на покинутые земли населения. В числе территорий, где отселение тогда было прекращено, оказался и Брагинский район. При этом Брагинский район отличается от прочих загрязнённых территорий Беларуси тем, что здесь самый высокий уровень загрязнения тем самым плутонием-241.

Процесс полураспада плутония-241 и появления америция-241 чреват тем, что последний в отличие от других радионуклидов обладает очень жестким гамма-излучением. Фактически — это яд, поражающий различные жизненные системы человека и в первую очередь — пищеварительную. Учитывая наличие в национальной стратегии безопасности такого пункта, как продовольственная безопасность, если вспомнить про способность америция (в отличие от плутония) к растворению в воде и то, что основные центры распространения распадающегося плутония находятся в водопитающих районах, то становится очевидно: речь идет о новом витке чернобыльской катастрофы. В общей сложности, по некоторым оценкам, могут пострадать около 200 тыс. белорусов. Причем это не только проживающее сегодня непосредственно в Брагинском районе население. Это также люди, выехавшие в ходе отселения из зоны, но после 1986-го успевшие с местными продуктами накопить плутоний.

Чтобы минимизировать масштабы грядущей катастрофы, требуется срочно продолжить отселение населения из указанных районов, снабдить его дозиметрами (америций легко определяется по гамма-излучению), отказаться от потребления загрязнённых продуктов и произвести их надежное захоронение. Но власти молчат. У них просто нет денег, чтобы продолжить процесс отселения и гарантировать полную безопасность населения пораженных и прилегающих к зоне регионов. По оценкам экспертов, для преодоления последствий аварии на ЧАЭС за период с 1986 по 2015 год понадобится порядка Usd 235 млрд. Но власти, как известно, находят деньгам иное применение.

14-15 апреля проходил семинар по экологическому мониторингу в Минске, на котором нашу группу водили в Центр Радиологического Контроля и Мониторинга. Там одна из сотрудниц сказала, что америций не представляет большой опасности, так как во-первых он не растворяется в воде и не будет переноситься на большие расстояния, во-вторых он быстро распадется, потому что у него период полураспада равен 14.4 года (на самом деле 24 тыс. лет), в-третьих его очень сложно определить, т. к. он является источником альфа-частиц, которые не определяются обычным дозиметром.

Маланка.

Ратуй нас, Божа!..

ЭТО ВАЖНО ЗНАТЬ:

Основное количество радионуклидов, выпавших на леса, находятся в верхнем (2-5см) слое лесной подстилки. Высокое их содержание отмечается в коре деревьев, валежнике, мхе, лишайниках, грибах и ягодах.

Наименьшее загрязнение имеют ягоды рябины, земляники, малины, наибольшее - черники, клюквы, брусники, голубики.

Наименьшим накоплением отличаются грибы: опёнок осенний, белый гриб, подосиновик, подзелёнка, сыроежка обыкновенная, шампиньон, зонтик пестрый, опёнок зимний.

Проверка на содержание радионуклидов обязательна. При приготовлении грибы следует тщательно промыть, очистить от почвенных частиц и растительного опада. Обязательно отварить в подсоленной воде и первый отвар слить. При кипячении в подсоленную воду лучше добавить немного столового уксуса *или лимонной кислоты, чтобы* в первый отвар из гриба вышло побольше радионуклидов.

ЕШЬТЕ ЧИСТО

Снизить загрязнённость мяса можно засолкой. Наибольший эффект достигается при условии предварительной нарезки мяса на куски и последующего посола с многократной сменой рассола. При этом, цезий-137 переходит в рассол.

Сало содержит меньше радионуклидов, чем другие продукты животноводства. После перетопки сала свыше 95% цезия-137 переходит в шкварку.

Бядой запаленае слова

(Заканчэнне. Пачатак на с. 2)

"Я ўсё часцей і часцей разважаю: чаму гэта адбылося? Хто вінаваты? Ведаю, быў суд, той-сёй пакараны. Ды ўсё не так проста! І аварыя зусім не выпадковая, і ахвяры, такія шматлікія, таксама маюць сваю абумоўленасць. Чалавек перастаў быць вартасцю? Яго жыццё нішто ў параўнанні з амбіцыямі чыноўнікаў?"

Юля Тапаркова.

"Чарнобыль—гэта страшная помста ад роднай зямлі за ўсё: за дзесяцігоддзі здзекаў, за акіян хлусні, за смяротныя грахі і памылкі маіх дзядоў і бацькоў. Мы самі ўвесь час ішлі да Чарнобыля, рабілі ўсё дзеля таго, каб гэта здарылася. Мы, і больш ніхто, вінаватыя ў трагедыі...

І ўсё ж я спадзяюся, што чарнобыльская аварыя не стане апошняй старонкай у гісторыі Бацькаўшчыны. Я нават маю зусім маленькую надзею-мару, што калі-небудзь хаця б для нашых унукаў рэкі і азёры зноў стануць здаровымі, а паветра жывым, дождж і сонца, як некалі, будуць паліваць, лашчыць і саграваць спакутаваную зямельку..."

Вольга Семянчук.

"Аднойчы ўзышла над маёю краскай-Беларуссю чорная зорка Чарнобыля, цяжарам легла на душы, жудасным болем адбілася на тварах дзяцей. Восемдзесят шосты...Што ж ты зрабіў з маёю зямлёй пад белымі крыламі? Ці мала было табе, Божа, смяротных і жудасных званоў Хатыні? Ці мала палегла ў цяжкіх бітвах? Ці мала было нам Курапатаў? Што ж ты нарабіў, Божа? Чаму не падумаў пра таго, хто, як лісток, адарваны ад дрэва, жыве не ў родным кутку і нідзе няма яму шчасця, бо вецер часу падхапіў яго і гоніць па свеце."

Святлана Скамарохава.

"Божа, які ты ёсць на небе, звяртаюся да цябе! Бо вельмі галосіць душа і балюча на сэрцы. Хачу пачуць, Усявышні, за што пакараў ты маю шматпакутную Зямлю-матухну? Чым жа яна вінавата перад табою?

Божа, калі ты ёсць на свеце, зрабі так, каб па-ранейшаму весела спявалі птушкі, каб ішоў спорны дождж на палеткі, калі яны просяць піць, і дождж быў без стронцыю, каб суседзі-пенсіянеры зноў спявалі "Шумяць вербы каля грэблі" ці "Ой, аралі хлопцы ніву", сабраўшыся вечарам на лавачцы каля хаты маёй бабулі, а не пералічвалі чарговыя ахвяры Чарнобыля сярод сваіх знаёмых.

Я абяцаю табе, Божа, маліцца кожны дзень за ўсіх тых, каго люблю, паважаю, толькі пачуй мой плач, выратуй маю зямлю, маю Бацькаўшчыну.

Няхай свяціцца імя тваё, Усявышні, дзень і ноч, ахоўваючы нас, тваіх дзяцей, накіроўваючы на правільны шлях, аберагаючы ад спакусы, даючы жыццёвыя сілы і мудрасць. Ратуй нас, Божа!"

Таццяна Акулевіч.

Чернобыльская катастрофа спустя 14 лет.

Никитченко И.Н., профессор, член-корреспондент Национальной академии наук Республики Беларусь, академик международной Академии информационных технологий.

Чернобыльская катастрофа нанесла Беларуси невосполнимый ущерб. На земли республики выпало 13 радионуклеидов. Только радиоцезием-137 плотностью более 1 ки/км^2 было загрязнено более 1,6 млн. гектаров сельскохозяйственных угодий. Почти на 500 тыс. гектаров находится радиоактивный стронций-90. Из-за высокого уровня загрязнения радионуклидами пришлось вывести из сельскохозяйственного пользования почти 348 тыс. гектаров. Но несмотря на это, сейчас используется более 1,3 млн. гектаров с концентрацией цезия-137 свыше 1 ки/км^2 .Эти земли принадлежат 757 хозяйствам.

Загрязнение сельхозугодий повлекло за собой производство недоброкачественной продукции. В Гомельской области в 1986 году 70% заготовленного сена имели уровень загрязнения много выше допустимых норм. Более половины сенажа и 38% силоса не могли обеспечить производство чистой животноводческой продукции. В Могилёвской области также было заготовлено около 50% сена, 40% сенажа и 10% силоса с повышенной концентрацией радиоцезия-137. В последующие годы в результате принятых мер объёмы загрязнённых кормов, хотя и снизились, но были не малыми. Скармливание таких кормов, естественно, повлекло за собой производство загрязнённых продуктов животного происхождения. Из молока, прошедшего радиационный контроль, 1323 тыс. тонн не отвечали допустимым уровням. Более 32 тыс. тонн было получено такого мяса. Если учесть, что было получено около 1 млн. тонн зерна, 117,6 тыс. тонн картофеля, 272 тыс. тонн корнеплодов, то можно себе представить степень опасности радиоактивного загрязнения для людей. При этом следует учесть ещё два фактора. Во-первых, не вся продукция проходила радиационный контроль. На территориях с относительно низким уровнем загрязнения даже в общественном секторе контроль практически отсутствует. У населения проверка тем более не осуществлялась. Как показал дальнейший ход событий – это было крупным просчётом.

Во-вторых, из года в год менялись требования. Например, допустимый уровень содержания цезия-137 в молоке в 1988 году был 370 беккерелей на 1 литр, а в 1996 – только 111. В говядине, баранине и продуктах из них, соответственно 2960 и 600 беккерелей на килограмм. В свинине, рыбе, птице, яйцах и продуктах из них соответственно 1850 и 370, картофеле, корнеплодах – 740 и 100 и так далее. То есть, в 1986, 1987 годах практически на загрязнённых территориях не было получено ни одного килограмма продукции, отвечающих требованиям нормативов 1996 года, хотя и эти нормы завышены в сравнении с действующими в России и на Украине. Для молока в 2,2 раза, говядины – в 3,7 раза, воды – в 2,3 раза и так далее.

Несмотря на такую ситуацию с нормативами, производство "грязной" продукции продолжается. Даже в относительно контролируемом общественном секторе объёмы производства молока, мяса и кормов с повышенным содержанием радиоактивных веществ в последние годы заметно увеличиваются. Ещё хуже ситуация в частном секторе. Так, по данным профессора Нестеренко В.Б., в 1993 году по Гомельской области местными пунктами радиационного контроля института "Белрад" было выявлено 12,7% из проверенных продуктов питания, загрязнённых радиоцезием-137 выше допустимых уровней. В 1994 году их стало 17,2%. В 1997 году произошло уменьшение такой продукции. В 1998 году объёмы увеличились до 13,9%. Аналогичная ситуация была и в остальных областях. Большие объёмы загрязнённых продуктов питания повлекли за собой высокую удельную радиоактивность организмов людей, ибо главную дозовую нагрузку (около 80%) жители загрязнённых регионов получают за счёт потребления местных продуктов. Причём дозовые нагрузки у сельских жителей в 5-6 раз выше, чем у горожан, а у сельских детей ещё в 3-5 раз выше, чем у взрослых сельчан. В населённых пунктах Гомельской области даже с относительно низкой концентрацией цезия-137 у 69-41% детей удельная радиоактивность тела превышает допустимый уровень (50 бк/кг веса).

Как показали исследования на животных, постоянное присутствие в организме цезия-137 ведёт к серьёзным нарушениям обмена веществ, ослаблению иммунной системы. Под постоянным воздействием выделяемой им энергии разрушаются мембраны клеток мягких тканей, меняется их структура, включая ядро, а следовательно, и функции. Причём не в лучшую сторону.

Это потверждают и данные медиков. Например, по данным Гомельского филиала Белорусского центра медицинских технологий, удельный вес больных с хроническими заболеваниями составляет: в Чечерском районе 67,1%, Ветковском – 60,6%, Буда-Кошелевском – 60%, Добрушском – 58,7%, Кормянском – 55,1%. Наоборот, здоровых жителей в перечисленных районах насчитывается от 9,5 до12,8 человек на 100 жителей. Изложенную информацию я привёл с единственной целью – предостеречь руководство республики от недооценки опасности последствий Чернобыльской катастрофы. Она не кончилась, а только начинается. Поэтому совершенно неоправдано резкое сокращение радиационного контроля. Только в аграрном секторе количество пунктов уменьшилось по сравнению с 1990 годом в 3 с лишним раза. Количество местных пунктов сократилось, чуть ли не в 6 раз. Социальная помощь населению стала чисто символической. Если в 1987 году за 30 рублей "гробовых" можно было купить 15 кг варёной колбасы, то в 1999 – 1,5 буханок чёрного хлеба. Быстрыми темпами уменьшается бюджетное финансирование Чернобыльских программ. В 1996 году на эти цели выделялась бюджетом сумма, эквивалентная 403,4 млн. долларов США, в 1997г. – 213,7 млн., 1998г. – 151,3 млн., а в проекте 1999 года было 54,8 млн. долларов США.

Из выше изложенного вытекает вопрос – как быть? Что делать? Ответ может быть только один. Государство должно всеми доступными мерами защищать людей, вынужденных проживать на загрязнённых территориях. В числе первоочередных мер является организация производства относительно чистых продуктов питания. Это вполне реально. Ещё в 1986 – 1990 годах наукой были разработаны рекомендации по ведению сельского хозяйства на

(Окончание на с. 7)

ОПОЗДАЛА ВСЯ БЕЛАРУСЬ

УТВЕРЖДАЕТ ПРОФЕССОР ЮРИЙ БАНДАЖЕВСКИЙ

Когда начинали работу в гомельском мединституте, то были уверены, что наши проблемы с радиоцезием связаны именно с аварией на ЧАЭС - рассказывал профессор Бандажевский. Но вскоре выяснили, что население Беларуси, как и других республик бывшего Союза, давно контактирует с радиоактивными элементами. Есть даже карта МАГАТЭ где указано, что в 1962-1963 годах в Европе был зафиксирован всплеск цезия в атмосфере – более мощный, чем Чернобыль. Об этом, в частности, говорится в книге "Глобальные выпадения радиоактивного цезия", изданной Институтом биофизики СССР в 1974 году. В книге есть таблицы, где представлены европейские столицы и города Советского Союза, население которых употребляло в пищу продукты, содержащие радиоэлементы. Например, в 1966 году скандинавские страны имели в рационе питания "грязные" продукты, но очень быстро избавились от них, а мы—нет. Эта разница в качестве продуктов не могла не сказаться на здоровье населения.

Мы занимаемся исследованиями состояния здоровья в зависимости от количества радиоактивных элементов в организме, используя опыты на животных, результаты обследования детей и взрослых, а также аутопсийный (умерших людей — ред.) материал. В итоге убедились, что радиоцезий оказывает токсическое воздействие на организм, вызывая тяжелейшие повреждения структур клеток и тканей, что наносит вред органам, и вызывает гибель организма.

Радиоцезий вызывает повреждение сердечно-сосудистой, мочевыделительной и эндокринной систем. Мы констатируем тяжелейшее поражение сердечной мышцы – миокарда, смертность от которого наиболее часта. О негативном влиянии цезия на сердечную мышцу известно с 1888 года (!), когда Сергей Боткин защитил докторскую диссертацию на эту тему.

Мочевыделительная система повреждается очень специфически: на основе повреждения сосудистой системы почек. И в результате этого возникают тяжелейшие процессы в организме, например, нарушение обмена веществ. Вызывается повреждение печени, от чего у человека развиваются различные гепатиты, циррозы, жировая дистрофия печени. Такие отклонения есть практически у каждого человека, который имеет контакты с радиоактивным цезием.

Щитовидная железа накапливает радиоцезий, и поэтому тяжесть ее поражений увеличивается. Нас очень потрясает то количество злокачественных новообразований, которое возникает у людей. Это катастрофа.

Но точно сказать, что причина смерти – это влияние на организм радиоцезия нельзя. Это можно только предполагать. Ведь радиоцезий вызывает повреждение на клеточном уровне, и это не какое-то определенное течение заболевания, вызванное типичным возбудителем. Это просто гибель клеток, за которой следует гибель организма. Основываясь на клинических данных, мы в ряде случаев не можем прямо поставить диагноз: дескать, идёт патологический процесс, вызванный влиянием радиоцезия. Поэтому руководствуемся стандартными схемами лечения, которые соответствуют нашим прежним представлениям об этой болезни.

Любое количество радиоцезия опасно для человеческого организма. Этим могут быть и небольшие концентрации. Но в детском организме, во время беременности, во время заболеваний, физической и психоэмоциональной нагрузок они вызывают медленную гибель организма.

Все меры по сокращению последствий необходимо направить на снижение содержания радиоцезия в продуктах питания. Это единственная возможность препятствовать его влиянию на здоровье человека. Со стороны государства необходимо резкое ужесточение контроля за качеством продуктов питания путем создания таких норм, которые сведут к минимуму наличие в продуктах радиоцезия.

Национальная комиссия по радиационной защите недавно приняла такие допустимые уровни радиоцезия в организме человека, которые позволяют этому элементу концентрироваться и вызывать тяжелейшие патологические процессы. Сегодня 340 беккерелей радиоцезия в сутки может получать городской житель, а сельский целых 463. И это утверждённые нормы.

Радиоцезий выводится из продуктов посредством их переработки по определенным технологиям из "грязного" мяса получится "чистая" тушенка, из молока — масло. Но производство чистых продуктов — это колоссальная программа, и под нее нужны средства. Понятно, гораздо проще кричать, что у нас нет денег, продолжая кормить скот радиоактивным зерном и строить больницы. А деньги можно найти за счет перераспределения средств, если, конечно, государство будет согласно решить эту проблему в первоочередном порядке.

Чернобыльская катастрофа спустя 14 лет.

(Окончание. Начало на с. 6)

загрязнённых землях. Ведь уже известно, что не все культуры и не все сорта в одинаковой степени накапливают радионуклиды. На коэффициент прихода радионуклидных веществ из почвы в растение существенное влияние оказывает качество почв, их влажность, кислотность, структура, способы обработки, система удобрений и система защиты. Проведя тщательную оценку земли, принадлежащей людям в виде приусадебных участков или фермерских хозяйств, можно разработать радикальную систему землепользования для каждого участка, каждого населённого пункта, обеспечивающую выращивание продукции растениеводства с минимальным содержанием цезия-137 и стронция-90. Последующей переработкой можно ещё уменьшить их концентрацию и произвести продукты питания с содержанием радионуклидов ниже допустимых уровней. Но для этого нужно создать соответствующую материально-техническую базу. Она должна включать в каждом крупном населённом пункте машинно-тракторную станцию, крупорушку, мельницу, пекарню, цех по производству кормовых добавок, убойную площадку, сепараторный пункт, маслобойку (если нужно), цех с хранилищем по переработке овощей. Чтобы эта база работала, как следует, все эти цеха целесообразно иметь как малые частные предприятия. Учитывая безденежье на селе, на первых порах они могут обслуживать население за плату натурой в виде сырья или готовой продукции. Кстати, это не ново, в послевоенные годы всё это было в белорусской деревне. А хороший опыт неплохо и повторить.

РАДИОНУКЛИДЫ В ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТАХ

В вареном мясе (говядина, свинина, баранина) остается 40% радионуклидов от содержащихся в исходном свежем мясе, в бульоне остается до 60% от содержащегося в исходном мясе цезия-137. В вареной рыбе остается 70% цезия, в ухе (бульоне) – до 90%. Картофель освобождается от радионуклидов вымачиванием в течении 3-4 часов в слегка подсоленной воде, при этом выводится до 40% радионуклидов. При варке картофеля с кожурой остается 80-90% цезия, очистка от кожуры снижает содержание цезия до 60-80%.

Тушение очищенной моркови снижает содержание в ней цезия на 50%, а тушение очищенной свеклы — до 30%.

Соление, маринование огурцов снижает содержание цезия до 15%, консервирование – до 6% от исходного.

Основная часть радионуклидов из грибов может быть выведена при варке в 2% растворе соли (до 20%), при вымачивании как свежих, так и сухих грибов – до10-40%.

Помол зерна пшеницы в муку снижает содержание цезия до 20-80%.

ВЯДОМЫ І НЕВЯДОМЫ ЗАГАД ГАЛОЎЛІТА СССР

"АБ АБМЕЖАВАННЯХ ДЛЯ ДРУКУ ЗВЕСТАК, ЗВЯЗАНЫХ З АВАРЫЯЙ НА БЛОКУ № 4 ЧАРНОБЫЛЬСКАЙ АЭС (ЧАЭС)"

У далейшым да асобнага ўказання пры кантролі матэрыялаў, звязаных з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС, забараняецца публікаваць звесткі:

1) што раскрываюць прычыны аварыі на блоку № 4 ЧАЭС;
2) *поўныя дадзеныя аб характары разбурэнняў і аб'ёмах пашкоджанняў* абсталявання і сістэм энергаблока і АЭС;
3) аб велічынях і саставу сумесі, выкінутай у час аварыі;
4) зводныя дадзеныя аб радыяцыйным становішчы, якія ўтрымліваюць характарыстыку забруджвання у намяшканнях АЭС і ў трыццацікіламетровай зоне;
5) аб выніках вымярэння ў цэлым па краіне, рэспубліцы, вобласці і асобных вымярэннях радыяцыйнага становішча і ізатопнага саставу глебы, вады і т. п.;
6) зводныя дадзеныя аб радыёактыўным забруджванні навакольнага асяроддзя, харчовых прадуктаў і кармоў, якое пераважае гранічна *дапушчальныя канцэнтрацыі;*
7) што наносяцца на тапаграфічныя карты аб радыяцыйным становішчы па раёнах забруджвання;
8) зводныя дадзеныя аб маштабах дэзактывацыйных работ па ліквідацыі вынікаў аварыі, а таксама работ па захаванні радыяцыйна-небяспечных элементаў;
9) аб новых эфектыўных сродках і метадах дэзактывацыі;
10) аб санітарна-гігенічнай ацэнцы сістэм збору, перапрацоўкі, абясшкоджвання і захавання радыяцыйна-небяспечных элементаў;
11) аб стане актыўнай зоны рэактара, якія раскрываюць магчымасць пранікнення цеплавылучальных фрагментаў пад фундаментную пліту, *нападання радыеактыўнасці ў ваданосныя слаі,* небяспечныя віды радыёнуклідаў у навакольнае асяроддзе і т. п.;
12) аб ступені паражэння людзей на АЭС у спалучэнні са звесткамі аб характары іх дзейнасці і асаблівасцях аварыі;
13) зводныя дадзеныя па абпраменьванні персаналу станцыі, рамонтнага персаналу прыцягнутых арганізацый і насельніцтва;
14) абагульненыя дадзеныя аб захворванні ўсімі формамі прамянёвай хваробы людзей, якія падвергліся ўздзеянню ў перыяд аварыі і ліквідацыі яе вынікаў;
15) аб масавых атручваннях і эпідэмічных захворваннях, звязаных з аварыяй;
16) аб выніках лячэння новымі метадамі ці сродкамі прамянёвай хваробы;
17) аб выніках лячэбна-прафілактычных мерапрыемстваў, звязаных з аварыяй;
18) зводныя дадзеныя аб экалагічных ацэнках вынікаў аварыі;
19) што паказваюць канкрэтныя тэхнічныя рашэнні па кансервацыі блока № 4 ЧАЭС, а таксама аб аднаўленчых работах на блоках № 1, 2, 3;
20) што раскрываюць планавыя ці справаздачныя дадзеныя аб аб'ёмах дзяржаўных капітальных укладанняў на кансервацыю блока № 4 ЧАЭС;
21) што раскрываюць планавыя ці справаздачныя дадзеныя аб аб'ёмах будаўніча-мантажных работ па дзяржаўных капітальных укладаннях на кансервацыю блока № 4 ЧАЭС;
22) зводныя дадзеныя, якія характарызуюць стан будаўніча-мантажных работ на кансервацыі блока № 4 ЧАЭС;
23) аб фондзе зарплаты па падраднай дзейнасці ў капітальным будаўніцтве ўпраўлення будаўніцтва № 605 і зводныя дадзеныя аб колькасці работнікаў гэтага ўпраўлення;
24) аб колькасці работнікаў, якія прыцягнуты для работы ва ўмовах павышанага ўзроўню радыяцыйнага выпраменьвання;
25) зводныя дадзеныя аб найменаваннях арганізацый, іх ведамаснай прыналежнасці, колькасным саставе работнікаў, прыцягнутых да работ па ліквідацыі вынікаў аварыі;
26) аб новых навуковых распрацоўках, метадах і тэхнічных рашэннях, якія прыменены ў ходзе работ па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС — без згоды Урадавай камісіі.

Спасылацца на гэты загад і знаёміць з ім рэдакцыйна-выдавецкіх работнікаў забараняецца.

Першы намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення
Н. П. ЗОРЫН ліпень 1986 г., г. Москва

ЗАМЕСТ КАМЕНТАРЫЯ.

Гэты дакумент — гісторыя? Ці ведаем мы ўжо ўсе наступствы Чарнобыльскай катастрофы? Дзе можна знайсці дакладныя звесткі аб экалагічным стане ў нашай рэспубліцы? Ці ёсць ужо аб'ектыўныя звесткі аб захворваннях людзей, звязаных з катастрофай? Ці ведаем аб канчатковай ацэнцы эканамічных, экалагічных, генетычных, псіхалагічных, сацыяльных выніках катастрофы? І, нарэшце, разгорнута у нас, як належыць, радыёлагічная адукацыя і людзі ведаюць, як ім выжыць?

Вельмі хацелася б мець праўдзівыя адказы на гэтыя і шмат якія іншыя пытанні.

Маланка

ДЫХАЙЦЕ АСЦЯРОЖНА!

Экалогія... Што гэта? Ці разумеем мы гэта слова так, як трэба? У перакладзе з грэчаскай мовы "ойкас" – хата, дом, "логас" – навука, веды. Экалогія – навука пра дом, пра ўзаемаадносіны паміж жывымі арганізмамі і навакольным асяроддзем. У шырокім сэнсе, экалогія – навука аб ўзаемаадносінах прыроды, чалавека і грамадства.

Змяняюцца людзі – змяняецца экалогія, што можна сказаць пра сёняшні час, бо для нашай краіны зараз характэрна забруджванне атмасферы, вады, глебы адыходамі гаспадарчай дзейнасці чалавека, радыёактыўнае забруджванне рэгіёнаў пасля аварыі на ЧАЭС.

Забруджванне паветра – адна з галоўных экалагічных праблем на сённяшні дзень, асабліва для гарадоў Беларусі, бо гарадское насельніцтва складае большую частку насельніцтва краіны (70%). Таму забруджванне паветра – найбольш значны фактар, які ўплывае на здароўе людзей.

Галоўнай крыніцай выкідаў шкодных рэчываў у паветра з'яўляецца транспарт, аб'екты энергетыкі, прамысловыя прадпрыемствы. І менавіта транспарт – крыніца выкідаў CO, дыяксіда серы, вуглевадарода, аксіда азота. Трэба *адзначыць, што за апошні час паменшыліся выкіды свінца ў выніку зніжэння* спажывання этыліраванага бензіна.

На сённяшні дзень у 16 прамысловых гарадах Беларусі праводзіцца маніторынг стану паветра, яго якасці ў месцах уздзеяння прамысловых прадпрыемстваў, на аўтамагістралях. Для кожнага горада вызначаны індэкс забруджвання атмасферы (ІЗА), які ў апошні час пачаў зніжацца. У 1999 годзе канцэнтрацыя пылу, дыяксідаў серы, аксідаў вуглерода, аксідаў азота амаль ва ўсіх гарадах Беларусі была ніжэй за санітарна-гігіенічныя нормы. Змяніўся ў лепшы бок стан паветра ў Гомелі і Віцебску. Але, на жаль, прычына гэтага не ў тым, што людзі сталі больш паважна ставіцца да праблем наваколля, а ў тым, што з-за эканамічнага крызісу большасць прадпрыемстваў прастойвае. Зразумела, што крызіс калі-небудзь скончыцца, а праблема застанецца. Аднак, нягледзячы на гэта, яшчэ ёсць гарады з высокім ІЗА: Бабруйск, Гомель, Магілёў, Мазыр, Наваполацк.

Трэба адзначыць, што характэрнай асаблівасцю забруджвання паветра ў гарадах з'яўляецца высокі ўзровень канцэнтрацыі фармальдэгідаў, ўтрыманне якіх ў большасці гарадоў перавышае санітарна-гігіенічныя нормы ў 1,5–3 разы. У час неспрыяльных метэаралагічных умоў канцэнтрацыя фармальдэгідаў ў Менску, Полацку, Наваполацку, Гародне дасягала 5-7 ПДК. У Мазыры адзначана самая высокая ў рэспубліцы запылёнасць паветра і ўтрыманне ў ім фармальдэгіду.

Але не ўсё так дрэнна. У 1999 годзе на прадпрыемствах рэспублікі выканана больш за 170 мерапрыемстваў па ахове атмасфернага паветра. Напрыклад, на Наваполацкім ПО "Нафтан" у выніку тэхнічнага пераўзбраення ўстаноўкі "Параксілол" выкіды вуглевадародаў паменшыліся на 1115 т/год, на ПО "Азот" у Гародне ў выніку выкарыстання працэсаў канцэнтравання раствораў натрыя паменшыліся выкіды шкодных рэчываў у паветра на 170 т/год. У якасці дзяржаўнага кантролю ажыццяўлялася узаемадзеянне паміж органамі Міністэрства аховы здароўя, Мінстата. Кожны год праводзіцца аперацыя "Чыстае паветра". Дзеянні Мінэканомікі накіраваны на павялічэнне спажывання сжатага прыроднага газа ў якасці паліва для аўтамабільнага транспарту. За 1999 год выданы 9 пастаноўленняў аб спыненні эксплуатацыі тэхналагічнага абсталявання і забароне выкідаў забруджваючых рэчываў у паветра.

Застаецца спадзявацца, што намаганні дзяржавы не будуць аднаразовымі і выйсце з эканамічнага крызісу (якое калі-небудзь усё ж такі адбудзецца) не прывядзе да новага – экалагічнага.

Пчолка

Дзедзіч

Інфармацыйна-аналітычны бюлетэнь ДАК «ДЗЕДЗІЧ». № 3 красавік 2000г.

Пры выкарыстанні матэрыялаў бюлетэня спасылкі на крыніцу абавязковыя. Рэдакцыя можа не падзяляць меркаванні аўтараў і друкаваць артыкулы для далейшай палемікі.

ДАК «ДЗЕДЗІЧ» выказвае падзяку цэнтру «Вежа» і ГА «Стары Горад» за аказаную дапамогу.

Заснавальнік - Берасцейскае абласное грамадскае аб'яднанне **Даследча-аналітычны клуб «ДЗЕДЗІЧ».**

Распаўсюджваецца бясплатна на правах унутранага карыстання.

Падпісана ў друк 26.04.2000г. у 17-30.

Наклад 299 асобнікаў.

Галоўны рэдактар: Б. Дэпеша

Кантактны тэлефон: 26-15-51.